

5. DOMAČE BRANJE

Fjodor Mihajlovič Dostojevski: ZLOČIN IN KAZEN

1. Fjodor Mihajlovič Dostojevski je eden največjih romanopiscev 19. stoletja in velja za najpomembnejšega predstavnika psihološkega realizma v svetovni literaturi. Rodil se je v Moskvi jeseni 1821 v devetčlanski družini kot sin zdravnika za ubožne Mihaila Andrejeviča in matere Marije Fjodorovne v stranskem poslopju Marijinske bolnišnice. Šolal se je najprej doma, kasneje v zasebni šoli oz. penzionu nato pa je od 1838-1843 obiskoval Inženirsko šolo v Peterburgu, kjer je opravil izpite za oficirja in se še istega leta zaposlil kot tehnični risar na vojnem ministrstvu v Peterburgu. Dostojevski se je leta 1847 vključil v skrivni revolucionarni krožek kjer so razpravljali o tem, kako spremeniti nevzdržne razmere v carski Rusiji zaradi česar je bil aretiran in obsojen a smrt vendar so ga šele tik pred usmrtno pomilostili, namesto smrtne kazni pa je moral opraviti štiriletnega prisilnega dela in štiriletno vojaško službo v Sibiriji. Napisal je veliko del, najbolj znana pa so Bedni ljudje (1845), Dvojnik: Peterburška pesnitev (1846), Bele noči (1845), Netočka Nezvanova (1849), Selo Stepančikovo in njeni prebivalci (1859), Stričkove sanje (1859), Ponižani in razžaljeni (1861), Zapiski iz mrtvega doma (1862), Zapiski iz podtalja (1864), Zločin in kazen (1866), Igralec (1867), Idiot (1868), Besi (1871), Mladenič (1875), Bratje Karamazovi (1875) in še mnogi drugi. Pozimi leta 1881 Dostojevski umre.
2. Revni študent Rodion (Rodja) Romanovič Raskolnikov zagovarja teorijo, da se ljudje delijo na uši, ki niso zmožne velikih dejanj, in na redke posameznike, ki so dovolj močni, da lahko vzamejo pravico v svoje roke in lahko zagrešijo tudi zločin, če se jim to zdi potrebno. Tak zločin je upravičen, če je v prid celotnemu občestvu. Raskolnikov na podlagi te teorije zagreši umor oderuške starke Aljone Ivanovne, po naključju pa "mora" ubiti še njeno sestro Lizaveto. Z umorom si hoče dokazati, da spada med tiste posameznike, ki lahko spreminjajo svet. Za vzor si vzame Napoleona. Umor se mu sicer posreči, a notranje ni dovolj trden, zato ga začne težiti vest. Izpove se prostitutki Sonji Marmeladovi in po nekaj pogovorih z njo na policiji prizna zločin. Kaznujejo ga s prisilnim delom v Sibiriji, kar pa za Raskolnikova ni najhuje; najhuje je spoznanje, da je tudi on le uš. Roman se na nek način vseeno srečno konca, saj Sonja zvesto spremlja Raskolnikova v Sibirijo. Tam Raskolnikov dolgo ostane zakrknjen in moreč, a se nekega jutra ob reki prebudi ter se, ko bo prestal kazen, odloči zaživeti novo življenje s Sonjo.
3. ZUNANJA ZGRADBA : roman je sestavljen iz šestih delov + epilog. V prvem delu romana je Dostojevski prikazal pripravo na umor, medtem kot je prikazovanju duševnih muk Raskolnikova po opravljenem zločinu namenil pet naslednjih delov romana. Prvi del je sestavljen iz 7 poglavij, drugi prav tako iz 7 poglavij , tretji del vsebuje 6 poglavij tako kot tudi četrti del, peti del ima 5 poglavij, šesti del pa 8 poglavij. Epilog je sestavljen iz 2 poglavja in opisuje življenje v jetnišnici in Raskolnikovo usodo.
NOTRANJA ZGRADBA: Zasnova: načrtovanje umora
Zaplet: umor starke
Vrh: priznanje zločina in obtožba
Razplet: prestajanje kazni v Sibiriji
Razsнова: Raskolnikov prizna svojo ljubezen do Sonje in na novo zaživi
4. Snov: povezana je s časom v katerem je živel. Razočaran je bil nad družbenimi razmerami v takratni kapitalistični Evropi, prav tako ni bil zadovoljen z zaostalo družbeno ureditvijo v carski Rusiji. Za Rusijo je iskal nenasilno rešitev: zavzemal se je za zblizanje izobražencev in ljudstva, za individualno moralno rast, ki se mu je zdela možna le na verskih temeljih.
Teme v romanu : odtujenost v družbi (osnovna tema)
Motiv zločina:
5. Pripovedna tehnika: sintetično- analitična.

6. **PREDSTAVITEV SONJE :** Sonja je hči zapitega titularnega svetnika Marmeladova. Je mirno , plašno in dobro dekle . Postala je prostitutka, da bi lahko namesto očeta pomagala svoji mačehi in trem otrokom, saj so zaradi velike revščine živeli v hudem pomankanju. Globoko veruje v boga in je kljub temu da je prostitutka etično najbolj pozitiven lik.. Raskolniku tudi po priznanju svojega zločina stoji ob strani in ga spremlja v Sibirijo. Tu se pokaže njena nesebična ljubezen zaradi katere Raskolnikov doživi versko razsvetljenje in prizna svojo zmotu.
7. **PREDSTAVITEV ALJONE IVANOVNE:** Je ostarela lastnica zastavljalnice , ki jo Raskolnikov umori s sekiro. Med ljudmi ni priljubljena saj je zelo tiranska in pohlepna. Tudi svojo sestro Lizaveto si je popolnoma podredila, saj je postala njena sužnja. Zaradi nje trpi veliko ljudi. Je bolj samotarska in nezaupljiva do drugih.
8. **PREDSTAVITEV MARMELADOVA:** Zapiti titularni svetnik , ki ga Raskolnikov sreča v gostilni. Zaveda se da njegova odvisnost od alkohola vodi v prepad celo družino vendar se temu ne more upreti. Razočaran je nad svojim življenjem in žalosten nad usodo, ki je doletela njegovo družino. Je tudi zelo izobražen vendar ga je alkohol povsem uničil zato je izgubil vsako službo. Ni jasno ali je bila njegova smrt nesreča ali pa si je sam vzel življenje.
9. **PREDSTAVITEV RAZUMIHINA:** Je prijatelj Raskonikova in študent , ki je prav tako odrasčal v revščini in je moral pustiti študij, vendar je za razliko od Rodje dobrodušen, vesel, prijazen, pošten in razumen. Preživel je s priložnostnimi deli in nikoli ni jemal podpore. Raskolnikovu je v času njegove bolezni stal ob strani in pokazal kako zelo skrben in zvest je. Na koncu se poroči z Dunjo in je z njo srečen, ves njegov trud pa je poplačan.
10. **PREDSTAVITEV SVIDRIGAJLOVA:** Nekdanji Dunjin delodajalec, ki se vanjo močno zaljubi , tako zelo da je pripravljen zapustiti svojo ženo Marfo Petrovno in z njo zbežati nekam v tujino. Je neustavljiv ženskar, ki ni srečen v svojem zakonu. Ni jasno ali je žena umrla naravne smrti ali pa jo je zastrupil. Kot lik je zelo protisloven , po eni strani je nemoralen, izpirjen in izkoriščevalski medtem ko po drugi strani v njem vidimo človeka, ki ima vest in je sočuten ter pripravljen pomagati ljudem, ki so v stiski. Tako je npr. pomagal Sonji , DunjiKo je spoznal ,da ga Dunja ne ljubi je storil samomor.
11. **PREDSTAVITEV PORFIRJA :** Preiskovalni sodnik , ki preiskuje oba umora. Ima zelo dober čut za psihološko odkrivanje kriminalca. Že na začetku posumi v Raskolnikovo krivido in ga na zviti način skuša pripraviti do tega da bi priznal svoj zločin. Je inteligenčen in zelo premišljen. Tudi brez pravih dokazov mu uspe razkriti morilca. Njegovi dvoboji z Rodjo so zelo napeti in razburljivi ker sta oba precej prebrisana.
12. **Dogajalni kraj :** Peterburg in jetnišnica v Sibiriji. **Dogajalni čas:** 60. leta 19. stoletja
13. ***ideja o nadčloveku:*** navadni ljudje morajo živeti v pokorščini in nimajo pravice spreminjati zakonov "nenavadnim" pa ni treba upoštevati, tako da lahko za dosego svojega cilja storijo tudi zločin.("v dobro človeštva").....ta ideja ima močne korenine v NIHALIZMU, filozofskem stališču posameznika, ki so ga v Rusiji razvili v 50. in 60. letih 19.stoletja.
14. **Literarni slog :** realističen, tragičen, čustven, melodramatičen, kritičen, fatalističen , natančen
Oznaka dela: roman (psihološka drama, roman tragedija)
15. Po mojem mnenju je vsebina še danes zelo aktualna.